

УДК 37.013(075.8)

ББК 74.00я73

О-72

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 5 від 29 травня 2014 року)*

Рецензенти: **Александрова О. С.**, завідувач кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор філософських наук, професор.
Калашнікова С. А., перший заступник директора з науково-дослідної роботи Інституту вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Авторський колектив:

Передмова – В. О. Огнев'юк

В. О. Огнев'юк (1.1., 1.2.), С. О. Сисоєва (1.1., 1.5., 1.9.), О. О. Драч (1.3., 3.3.), К. О. Линьов (1.7., 1.8., 3.7.), Л. В. Гонюкова (1.7., 1.8., 3.8.), І. М. Зеліско (1.6., 3.6.), Ю. М. Жукова (1.6.), М. Ю. Фещук (1.6.), Т. Г. Купрій (1.4.), М. М. Галицька (1.5., 3.5.), Л. В. Козак (2.1., 2.2.), Н. А. Побірченко (2.3, 2.4, 2.5.), О. М. Кузьменко (3.1., 3.2.), І. І. Тригуб (3.1., 3.9.).

О-72 Освітологія: фахова підготовка: навчально-методичний посібник – За ред. В. О. Огнев'юка; Авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, О. О. Драч, К. О. Линьов, Л. В. Гонюкова, І. М. Зеліско, Ю. М. Жукова, М. Ю. Фещук, Т. Г. Купрій, М. М. Галицька, Н. А. Побірченко, Л. В. Козак, О. М. Кузьменко, І. І. Тригуб. – К.: ВП «Едельвейс», 2014. – 624 с.

ISBN 978-966-2748-57-4

У навчально-методичному посібнику подано навчальну міждисциплінарну програму «Освітологія» та методичні рекомендації щодо її реалізації на міждисциплінарному рівні. Програма є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка та розроблена відповідно до навчального плану спеціальності «Управління навчальним закладом» з метою освітньо-професійної підготовки магістрів.

Навчальна міждисциплінарна програма «Освітологія» складається з 9 макромодулів, які містять структуровані модульні програми навчальних дисциплін освітологічної підготовки: «Вступ до освітології», «Філософія освіти», «Історія освіти», «Соціологія освіти», «Культурологія освіти», «Економіка освіти», «Освітня політика», «Управління освітою» та «Методологія міждисциплінарних досліджень у сфері освіти».

Видання підготовлене за результатами досліджень науково-дослідної лабораторії освітології та Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Видання адресовано керівникам освітніх установ усіх рівнів, викладачам навчальних закладів, магістрантам, аспірантам, науковцям, усім, хто цікавиться міждисциплінарним підходом до вивчення сфери освіти, що реалізується новим науковим напрямом – освітологією.

УДК 37.013(075.8)

ББК 74.00я73

ISBN 978-966-2748-57-4

© Колектив авторів, 2014

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА: Освітологія як галузь міждисциплінарного наукового знання	4
РОЗДІЛ I. Навчальна міждисциплінарна програма «Освітологія»	13
1.1. Макромодуль I. Вступ до освітології.....	14
1.2. Макромодуль II. Філософія освіти.....	105
1.3. Макромодуль III. Історія освіти.....	152
1.4. Макромодуль IV. Соціологія освіти.....	241
1.5. Макромодуль V. Культурологія освіти.....	285
1.6. Макромодуль VI. Економіка освіти.....	355
1.7. Макромодуль VII. Освітня політика.....	408
1.8. Макромодуль VIII. Управління освітою.....	428
1.9. Макромодуль IX. Методологія міждисциплінарних досліджень у сфері освіти.....	457
Авторський колектив навчальної міждисциплінарної програми «Освітологія»	520
РОЗДІЛ II. Методичні рекомендації до реалізації навчальної міждисциплінарної програми «Освітологія»	519
Вступ.....	522
2.1. Методика підготовки та проведення лекцій.....	526
2.2. Методика проведення семінарських та практичних занять.....	535
2.3. Організація самостійної роботи.....	546
2.4. Індивідуальна науково-дослідна робота.....	551
2.5. Оцінювання навчальних результатів.....	554
Список використаних джерел.....	565
РОЗДІЛ III. Список рекомендованих джерел	565
3.1. Макромодуль I. Вступ до освітології.....	567
3.2. Макромодуль II. Філософія освіти.....	579
3.3. Макромодуль III. Історія освіти.....	584
3.4. Макромодуль IV. Соціологія освіти.....	595
3.5. Макромодуль V. Культурологія освіти.....	601
3.6. Макромодуль VI. Економіка освіти.....	608
3.7. Макромодуль VII. Освітня політика.....	611
3.8. Макромодуль VIII. Управління освітою.....	613
3.9. Макромодуль IX. Методологія міждисциплінарних досліджень у сфері освіти.....	616

МАКРОМОДУЛЬ III : ІСТОРІЯ ОСВІТИ

Зміст навчальної програми

Пояснювальна записка	154
Структура програми навчальної дисципліни	161
I. Опис предмета навчальної дисципліни	161
II. Тематичний план навчальної дисципліни	162
III. Програма	164
Змістовий модуль 1. Просвітницька спадщина Стародавнього світу й епохи Середньовіччя	164
Тема 1. Історія освіти як складова наукового напрямку освітології... 164	
Тема 2. Освітня спадщина Стародавнього світу	165
Тема 3. Розвиток освіти в епоху Середньовіччя	167
Питання до модульного контролю 1	170
Список рекомендованої літератури до змістового модуля 1	172
Змістовий модуль 2.	174
Тема 4. Освітні новачі в Європі доби Відродження й Реформації. 174	
Тема 5. Розвиток освіти Західної Європи й Північної Америки XVII–XVIII ст.	176
Тема 6. Науково-освітній простір України-Гетьманщини і Російської імперії (XVII–XVIII ст.)	178
Питання до модульного контролю 2.	180
Список рекомендованої літератури до змістового модуля 2	181
Змістовий модуль 3.	184
Тема 7. Історія освіти країн Європи і США в XIX ст.	184
Тема 8. Формування системи освіти в Російській імперії XIX ст. 186	
Тема 9. Історія освіти провідних країн світу в умовах кризи індустріального суспільства (к. XIX – перша третина XX ст.)	191
Тема 10. Нова освіта як засіб встановлення радянської влади у СРСР	195
Питання до модульного контролю 3	198
Список рекомендованої літератури до змістового модуля 3	200

Змістовий модуль 4.	204
Тема 11. Тенденції розвитку освіти в умовах науково-технічної революції (друга половина XX ст)	205
Тема 12. Розбудова радянської системи освіти (1945-1991 рр.)	206
Тема 13. Трансформації в сфері освіти на теренах пострадянського простору	211
Тема 14. Інноваційний зміст «ери освіти» інтелектуального XXI ст.	213
Питання до модульного контролю 4.	214
Список рекомендованої літератури до змістового модуля 4	216
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Історія освіти»	219
V. Карта самостійної роботи студента	222
VI. Контроль за індивідуальною роботою студентів	224
VII. Підсумковий модульний контроль	227
VIII. Список рекомендованої літератури до всього курсу	230
Основна література	230
Додаткова література	232

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Для професійного становлення керівника навчальним закладом особливого значення набуває вивчення навчальної дисципліни «Історія освіти». Знайомство з історією становлення теорії і практики освіти в умовах різних суспільно-політичних і соціально-економічних систем створює можливості комплексного осмислення генезису освітніх явищ і процесів, закономірностей становлення і діяльності різних типів навчальних закладів, ефективності функціонування освітніх систем. Як навчальний предмет, «Історія освіти» посідає чільне місце в системі професійної підготовки майбутніх управлінців, підвищенні їхньої педагогічної культури, розширює загальний культурний та науковий світогляд, посилює готовність до систематичної самоосвіти.

Зміна парадигм освіти і виховання, діяльність навчальних закладів і просвітницьких інституцій передбачають аналіз засад навчально-виховної діяльності, дослідження ретроспективи ролі, змісту та суспільних завдань освіти в історії людства. Уже мислителі сивої давнини розглядали розвиток освіти як відповідь на соціальні запити, виокремлюючи серед найважливіших завдань філософа не лише розробку концепцій освіти, але й особисту участь в освітньому процесі, що поціновувалося нарівні з управлінням державою. Протягом історії людства освіта і ставлення до неї є прикметним відображенням певної епохи, її культури, соціально-політичної організації тогочасного суспільства. Більше того, освіта завжди слугувала найважливішим інструментом політичної влади, релігійної і світської.

Вивчення еволюції шкільної справи в різних країнах світу, накопичення фактологічного матеріалу в ході аналітичного вивчення функціонування систем освіти провідних держав зумовлює науково-пізнавальну значущість комплексного вивчення генезису парадигми освіти людської цивілізації, що є умовою подальшого розширення й збагачення загального поля історико-освітнього знання.

Будучи складною цілеспрямованою структурою, система освіти завжди підпорядковувалася певним соціальним цілям, які втілювали потреби й інтереси різних суспільних верств і груп. У лабіринті цих почасти суперечливих цілей держави формували свою просвітницьку політику – основний інструмент впливу державного чинника на

систему освіти. Саме цілеспрямований характер системи освіти і її роль як важливого соціального інституту визначають характер зв'язків в макросистемі «освіта – суспільство», оскільки «фактори, що лежать поза сферою школи, у певному сенсі, набагато важливіші для розуміння системи освіти, ніж суто внутрішні фактори»¹³.

Формування й розвиток системи освіти як цілісного явища відбувається в складному поєднанні чинників зовнішньої й внутрішньої детермінації. Відповідно одне з центральних завдань студіювання історії освіти полягає в розкритті взаємодії, сутності і характеру цих факторів. Не менш важливими завданнями історико-освітніх досліджень є: аналіз закономірностей формування і розвитку системи освіти як цілісного об'єкта; вивчення шляхів і тенденцій цього розвитку; виявлення внутрісистемних зв'язків різних компонентів системи освіти, її зв'язків і відносин з макросистемою суспільства, одну з підсистем якого вона становить. Усе вище окреслене розглядають у специфічних проявах для тієї чи іншої країни, того чи іншого етапу історичного розвитку людства.

Сутність пропонованого підходу до опанування навчальної дисципліни «Історія освіти» полягає в історико-системному вивченні освіти як цілісного суспільного об'єкта, що розвивається. Окрім обов'язкових загальноісторичних і культурологічних знань, для вивчення сфери освіти людської цивілізації потрібні спеціальні освітологічні знання. Майбутні фахівці, опановуючи курс «Історія освіти», поглиблюють наявні у них спеціальні освітологічні знання, вивчають ретроспективи освіти цілісно, як об'єкт спеціального пізнання, з позиції спеціальних історико-освітніх завдань.

Зміст навчальної програми курсу «Історія освіти» досить об'ємний. Він не може бути повністю охоплений кількістю визначених у навчальному плані аудиторних годин. Саме тому в підготовленій програмі суттєвий акцент зроблено на організацію самостійної роботи магістрантів.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Історія освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОКР магістр спеціальності 8.18010020 «Управління навчальним закладом» і розроблена з урахуванням рекомендацій МОН України «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки

¹³ Кузьмін М. Н. Школа и образование в Чехословакии. – М., 1971. – С. 1.

педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.)

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в Київському університеті імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни «Історія освіти» відводиться 108 години / 3 кредити ЕС.

Предметом навчальної дисципліни «Історія освіти» є комплексне вивчення в історичному контексті минувшини освітньої сфери світової цивілізації. Тематично освіта розглядається як окремий напрям людської діяльності, водночас осмислюється найбільш важливим чинником соціальної й інтелектуальної історії. Формуючи предмет окремого вивчення, разом з тим, тісно узгоджена з культурними, науковими, мистецькими та іншими темами всесвітньої історії. Значущість комплексного розгляду історії освіти як предмета освітологічних досліджень визначається загальною тенденцією розвитку сучасної науки, у якій пріоритетної ролі набувають завдання синтезу.

Метою курсу викладання навчальної дисципліни «Історія освіти» вбачається на основі засвоєння теоретичних знань та фактологічного матеріалу формувати у магістрантів комплекс знань, вмінь та навичок з історії освіти людської цивілізації, поглиблене теоретичне вивчення освітніх систем і моделей, просвітницьких концепцій та ідеалів, типів навчальних закладів, наукових здобутків, панівних ідеологій, світоглядних засад, культурних цінностей, громадських настроїв; скеровується на виявлення якісних зрушень історичного розвитку освітнього процесу тієї чи іншої епохи, держави, регіону, що створює умови для формування історико-освітньої свідомості і самосвідомості майбутніх педагогів як основи особистісної рефлексії та усвідомлення себе в тріаді «минуле – сьогодення – майбутнє».

Завдання вивчення дисципліни:

– опанування знаннями про зміст, характер, особливості виникнення та еволюції шкільної справи (у широкому контексті) та системи освіти, становлення і досягнення наукових студій з історії освіти; засвоєння магістрантами знань з історії освіти за такими основними напрямками, як сутність самих явищ, історичні умови їхньої трансформації, найвищі досягнення, у тому числі західноєвропейської та світової практики, відомі історичні персоналії освітньої ниви.

- поглиблення знань щодо освітньо-наукової практики взаємовідносин влади і суспільства, інтелектуалів і соціуму, мислителів та влади;
- зміцнення у магістрантів фахового інтересу до найбільш сучасних пізнавальних технологій;
- вироблення вміння самостійно вести науково-дослідницьку роботу.

Місце курсу в професійній підготовці фахівця. Зміст навчальної дисципліни «Історія освіти» складений з урахуванням того, що магістранти протягом навчання в університеті прослухали теоретичні курси з загальної педагогіки та психології, історії України, соціології, культурології. Навчальна дисципліна «Історія освіти» є логічним продовженням фахової підготовки, спрямована на розвиток професійно-значущих якостей майбутнього фахівця з управління, його здатності до управлінсько-педагогічної та інноваційної діяльності.

Магістрант у результаті вивчення навчальної дисципліни «Історія освіти» має:

знати і вільно володіти понятійним та термінологічним апаратом, що є основним для цієї дисципліни; класифікацію основних джерел, які слугують основою для вивчення процесів і явищ у сфері освіти; пояснювати основні напрями державної освітньої політики провідних країн світу в різні історичні періоди; біографії та наукову спадщину видатних освітян; типологію навчальних закладів та їх функціональне призначення в різні історичні епохи;

вміти давати оцінку явищам і подіям у сфері освіти; самостійно аналізувати державну політику провідних країн світу та її наслідки на перебіг процесів в освітній галузі в різні історичні періоди; здійснювати компаративний аналіз нормативно-правової бази в сфері освіти різних держав; виокремлювати персональний внесок знамих діячів освітянської ниви; застосовувати отримане знання для обґрунтування власного бачення сучасної ситуації у сфері освіти Української держави і держав світу.

Метою самостійної роботи магістрантів є глибоке засвоєння ними теоретичних та аналітичних основ курсу, розвиток творчого мислення, вдосконалення навичок та вмінь у самостійному виборі методологічного інструментарію дослідника історико-освітніх явищ і процесів.

Самостійна робота передбачає ґрунтовне вивчення тієї складової частини навчальної програми, яка ще не включена до розгляду на лекціях

та семінарських заняттях, але, водночас, є важливим компонентом формування цілісного розуміння історичного розвитку освіти як важливої соціокультурної сфери буття людської цивілізації від давнини до сьогодення. Здебільшого це питання, які поглиблюють, розширюють, конкретизують опанований матеріал на аудиторних заняттях.

Самостійна робота проводиться в розрізі всіх чотирьох передбачених змістових модулів і спрямована на опрацювання конкретних визначених викладачем питань, які магістрант готує самостійно. Тематика, окреслена для самостійного опрацювання студентами, стосується як дискусійних проблем, так і усталених, загальноприйнятих питань історії освіти від давнього часу до сьогодення.

Працюючи самостійно, варто скористатися підручниками, посібниками, рекомендованою додатковою літературою, науково-довідниковими виданнями, можливостями Інтернету. Обов'язковою умовою самостійної роботи є застосування знань, набутих при вивченні інших тем курсу, а також інших гуманітарних дисциплін. У процесі самостійної роботи магістрантам слід формувати власну точку зору і здатність творчо і вміло її відстоювати. Також важливою умовою результативного самостійного опрацювання проблематики курсу є аналіз причинно-наслідкових зв'язків історико-освітніх процесів, подій та явищ.

Форми організації і контролю самостійної роботи залежать від складності окремих тем та навчальних можливостей груп і окремих магістрантів. Передбачаються такі форми, як самостійне опрацювання відповідної наукової літератури і джерел, їх реферування, перевірка отриманих знань на колоквіумах та контрольних роботах, виступ з доповіддю на студентських наукових конференціях.

Основними формами **індивідуальної навчальної роботи** студентів у межах навчального курсу є написання есе та підготовка і захист індивідуального (групового) навчального або науково-дослідного проекту (ІНДЗ).

Есе – письмовий твір-роздум над проблемою, який віддзеркалює особисту позицію студента та систему аргументів, на яких ця позиція ґрунтується. У ньому важливо продемонструвати глибоке знання обраної проблеми, збалансоване використання інформації, підпорядкованість її центральній ідеї (тезі), взаємопов'язаність, логічність, самостійність, аргументованість викладених думок і висновків.

Підготовка до написання есе передбачає ознайомлення з літературою, яка відображає різні підходи до проблеми і бачення її, дає змогу студентів виробити власну позицію і систему її аргументації. Проаналізований та систематизований матеріал викладається як система доказів на користь сформульованої ключової тези автора.

Пошук практичної реалізації принципу ефективного поєднання аудиторного та індивідуального навчання магістрантів зумовлює використання індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ) як одного з важливих видів позааудиторної самостійної навчальної, навчально-дослідної роботи студента. Їх виконання покликане актуалізувати важливість самостійного вивчення матеріалу, систематизації, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичного застосування знань, розвитку навичок самостійної роботи.

За змістом ІНДЗ є завершеною теоретичною або практичною роботою в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних у процесі аудиторних занять, й охоплює певну кількість тем або весь зміст навчального курсу. ІНДЗ містить елемент пошукової, частково науково-дослідної роботи і є чинником залучення студента до науково-дослідницької діяльності, яка може бути продовжена через виконання курсової, дипломної, магістерської роботи тощо.

Варіантами навчально-дослідних проектів з «Історії освіти» можуть бути електронна презентація, електронний урок (підручник), відеокліп (фільм), макет веб-сторінки (сайта), сценарій фільму або рольової гри, соціологічне опитування, макет номера газети (журналу), в т. ч. електронних, фотоесе (альбом) тощо. Як правило, його присвячують одній темі або проблемі курсу, маючи на меті її самостійне поглиблене пізнання, використання отриманих знань для професійних або суспільних потреб. Робота над ним потребує пізнавальних, аналітичних, творчих здібностей, а також спеціальних навичок (робота з комп'ютером, аудіо- та відеоапаратурою, обробка статистичних даних тощо). Групове виконання пов'язане з чітким розподілом і кооперацією функцій учасників. Критеріями оцінювання науково-дослідного проекту є оригінальність ідеї, самостійність її розробки, змістовність, наукова обґрунтованість, практична цінність тощо.

ІНДЗ розглядається як змістовий модуль, який виконується самостійно й оцінюється як частка навчального курсу із зарахуванням до загального підсумкового рейтингового оцінювання студента за курс.

Знання з історії освіти сприятимуть удосконаленню науково-дослідницьких навичок студентів, уміння працювати з науковою літературою, історико-освітніми картографічними, статистичними та іншими специфічними джерелами та матеріалами, мережею Інтернет, аналізувати історіографічний процес і складні історико-освітні явища та феномени. Підсумком вивчення навчальної дисципліни «Історія освіти» має стати вміння використовувати отримане знання для обґрунтування особистої позиції та практичних рішень, що стосуються сучасного повсякденного освітнього та наукового процесу в державі.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідно до ECTS: 3 кредити</p> <p>Кількість змістовних модулів: 4 модулі</p> <p>Загальний обсяг дисципліни: 108 годин</p> <p>Кількість тижневих годин: 3 години</p>	<p>Спеціальність 8.18010020 «Управління навчальним закладом»</p> <p>Освітньо- кваліфікаційний рівень «магістр»</p>	<p>Нормативна Рік підготовки: 1/2 Семестр: 1/2</p> <p>Аудиторні заняття: 52 год, з них:</p> <p>Лекції: 22 год</p> <p>Семінарські заняття: 18 год</p> <p>Індивідуальна робота: 12 год.</p> <p>Самостійна робота: 44 год.</p> <p>Модульний контроль: 8 год.</p> <p>Підсумковий модульний контроль: 4 год.¹⁴</p>

¹⁴ Форма підсумкового модульного контролю обирається викладачем в залежності від обсягу матеріалу та шільової аудиторії.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторні	Лекції	Семінарські заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль	Підсумковий контроль
Змістовий модуль 1. Просвітницька спадщина Стародавнього світу й епохи Середньовіччя									
1.	Історія освіти як складова наукового напрямку освітології	4	2	2			2		
2.	Освітня спадщина Стародавнього світу	12	6	2	2	2	4		
3.	Розвиток освіти в епоху Середньовіччя	9	5	2	2	1	4		
Разом:		25	13	6	4	3	10	2	
Змістовий модуль 2. Історія освіти Нового часу									
4.	Освітні новачі в Європі доби Відродження й Реформації	7	3		2	1	4		
5.	Розвиток освіти Західної Європи й Північної Америки XVII–XVIII ст	7	3	2		1	4		
6.	Науково-освітній простір України-Гетьманщини і Російської імперії (XVII–XVIII ст.)	9	5	2	2	1	4		
Разом:		27	11	4	4	3	12	2	2

РОЗДІЛ І. Навчальна міждисциплінарна програма «Освітлогія»

Змістовий модуль 3. Розвиток освітньої сфери індустріального суспільства										
7.	Історія освіти країн Європи і США в XIX ст.	6	4	2	2		2			
8.	Формування системи освіти в Російській імперії XIX ст.	8	4	2	2		4			
9.	Історія освіти провідних країн світу в умовах кризи індустріального суспільства (к. XIX – перша третина XX ст.)	8	4	2			2	4		
10.	Нова освіта як засіб встановлення радянської влади у СРСР	7	5	2	2	1	2			
Разом:		31	17	8	6	3	12	2		
Змістовий модуль 4. Освіта як фундамент постіндустріального розвитку										
11.	Тенденції розвитку освіти в умовах науково-технічної революції (друга половина XX ст.)	6	4	2	2		2			
12.	Розбудова радянської системи освіти (1945-1991 рр.)	7	5	2	2	1	2			
13.	Трансформації в сфері освіти на теренах пострадянського простору	3	1				1	2		
14.	Інноваційний зміст «єри освіти» інтелектуального XXI ст.	5	1				1	4		
Разом:		25	11	4	4	3	10	2	2	
Всього за навчальним планом:		108	52	22	18	12	44	8	4	

ІІІ. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПРОСВІТНИЦЬКА СПАДЩИНА СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ Й ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Основні поняття модуля:

Історія освіти; цивілізаційний, аксіологічний, антропологічний, парадигмальний підходи; усні, етнографічні, документальні, дидактичні, наративні, наукові письмові джерела; гімнасіони і палестри; граматичні школи; ефебія; мандрівні вчені; риторичні школи; тривіальні школи; тривіум і квадрівіум; школи писців; бакалаври; «вільні мистецтва»; дидакалі; магістри; монастирські школи; схоластика; університети; церковні школи.

ТЕМА 1.

ПРОСВІТНИЦЬКА СПАДЩИНА СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ Й ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

ЛЕКЦІЯ 1.

Предмет і завдання курсу «Історія освіти», його історіографічна та джерельна база. «Освіта» як соціокультурна сфера суспільства: проблема теоретичного осмислення та категоріального забезпечення. Принципи і методи вивчення історії освіти. Цивілізаційний, аксіологічний, антропологічний, парадигмальний підходи дослідження освітньої проблематики. Методологія сучасних історико-освітніх досліджень. Типи і види джерел з історії освіти. Усні, етнографічні, письмові джерела. Документальні, дидактичні, наративні, наукові письмові джерела. Основні функції навчального курсу «Історія освіти».

САМОСТІЙНА РОБОТА 1.1.

А. Опрацювати базову і допоміжну літературу до курсу і доберіть різні типи джерел з історико-освітньої проблематики.

Список рекомендованої літератури до теми 1.

Основна література:

История образования и педагогической мысли за рубежом и в России / Под ред. З. И. Васильевой – М.: Академия, 2002. – 416 с.

История педагогики и образования: от зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в.: Учебное пособие для педагогических учебных заведений / Под ред. А. И. Пискунова. – М.: Академия, 2001. – 512 с.

Додаткова література:

Зейфман Н. В. Источники по истории правительственной политики в области образования в 1880-х годах и материалы по истории декабризма / Н. В. Зейфман // Записки отдела рукописей Государственной библиотеки им. В. И. Ленина. – 1972. – Вып. 33. – С. 5–36.

Корнетов Г. Б. Цивилизационный подход к изучению всемирного историко-педагогического процесса / Г. Б. Корнетов. – М., ИТП и МИО РАО, 1994. – 265 с.

Лещинский В. И. Теория, история и философия образования / Т. В. Лаврикова, Л. Э. Заварзина. – Воронеж : Изд-во им. Е. А. Болховитинова, 2002. – 303 с.

ТЕМА 2.

ОСВІТНЯ СПАДЩИНА СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

ЛЕКЦІЯ 2.

Підготовка молоді як особливий вид діяльності. Поява колективних форм передачі знань і досвіду. Основний зміст навчання дітей і підлітків. Система випробувань у первісному суспільстві. Обряд ініціації як перший суспільний інститут з організації навчально-виховної підготовки молоді. Формування системи методів заохочення і покарань. Поява спеціальних закритих (жрецьких) шкіл для підготовки молоді. Становлення освітніх традицій Стародавнього Сходу. Типи навчальних закладів у грецьких полісах. Система державного і приватного навчання. Становлення вищої освіти в елліністичний період. Освіта як джерело родинних цінностей в Стародавньому Римі. Шкільна система навчання. Тривіальні і граматичні школи. Навчальні заклади (школи риторів, колеції юнацтва) для підготовки державних діячів і політиків. Тривіум і квадрівіум як змістова складова європейської освітньої традиції.